

Ústav anglického jazyka a didaktiky

David Fojtík

**Spelling pronunciation („výslovnost dle pravopisu“) v rané moderní a současné angličtině
(Spelling pronunciation in Early Modern and Present-Day English)**

Bakalářská práce, Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav anglického jazyka a didaktiky, 58 str.
Praha, červen 2017
posudek oponenta

Bakalářská práce Davida Fojtíka se zabývá problematikou tzv. *spelling pronunciation*, tedy procesem (či výsledkem procesu), jímž dochází k ovlivnění mluvené podoby slova jeho formou psanou. K tomuto jevu dochází zejména v cizích a málo obvyklých slovech, vlastních jménech, ale i ve slovech v nichž postupem času došlo k redukci výslovnosti beze změny pravopisu a *spelling pronunciation* je u nich tak jakýmsi „návratem“ k formě starší. Práce si klade za cíl shromáždit a popsat známé příklady tohoto jevu v současné a raně moderní angličtině, a to jak z dostupných primárních, tak sekundárních zdrojů.

Práce je standardně rozdělena do tří kapitol. V první, teoretické části práce, autor nastiňuje problémovost vztahu mezi mluvenou a psanou formou angličtiny (včetně pokusů o reformu pravopisu v 16. stol., fenoménu hyperkorekce, lidové etymologie a etymologických přepisů). Dotýká se rovněž otázky vztahu mluvčích k psanému jazyku, zejména rozšířeného názoru, že psaná forma jazyka je jakousi formou výchozí, vyšší či původní. Kapitola se rovněž věnuje příčinám a mechanismům vzniku zkoumaného jevu, jakož i obvyklým typům výslovnostních změn (mezi které patří např. vyslovování tzv. němých písmen či změny vznikající v důsledku reanalýzy morfemických švů).

V metodologické části autor pak podává přehled zdrojů, z nichž čerpal příklady slov, jež změnou směrem k výslovnosti podle pravopisu prošla. Těmi byly jednak odborné jazykové příručky, jednak dobové slovníky. Z prvé skupiny autor zároveň vyděluje publikace, jež mu sloužily primárně jako teoretický základ pro popis zkoumaných slov, mezi něž řadí např. i *Oxford English Dictionary* (sekce 3.1.1.). Za hlavní překážky při sběru a třídění dat pak autor považuje obecně nejasnou definici pojmu *spelling pronunciation* co do vztahu mezi výslovností a ortografickými principy, dále pak paralelní výskyt mnohdy vícera výslovnostních variant, obecně slabé zastoupení sekundární literatury a s ní související nedostatek dat k sociolingvistické a dialektové analýze.

Praktická část práce pak předkládá klasifikaci nalezených lexémů, jejich popis z hlediska morfemické struktury a přehled nejčastějších typů výslovnostních změn. Autor zkoumaná slova dělí do tří základních skupin – kompozita, vlastní jména a slova cizí. V případě kompozit se dotýká zejména otázky interpretace dvou po sobě jdoucích grafických znaků (tedy zda je mluvčí považují za dva samostatné grafémy či je vnímají jako digraf) a s ní spojenou problematikou morfologické

Ústav anglického jazyka a didaktiky

reanalýzy. U všech třech skupin slov se dále zaměřuje na výslovnost němých písmen, změny ve znělosti sykavek a v kvalitě vokálů. Zároveň se věnuje možným příčinám, které mluví ke změně výslovnosti vedou, a jevům, které s těmito změnami souvisejí (tedy postojům mluvčích k vlastnímu jazyku, fenoménu hyperkorekce, frekvenci a rozšíření jednotlivých lexémů, jejich původu a stylistické distribuci).

Předložená práce má bohužel řadu nedostatků. Tím prvním je zajisté určitá nesystematičnost a neuspořádanost, která je patrná zejména v teoretické kapitole. Tu lze vnímat jak z pohledu struktury práce jako celku, tak i na úrovni jednotlivých oddílů a odstavců. Příkladem budiž sekce 2.1.1. (str. 9-10), v níž se autor nejprve snaží čtenáři nastínit rozdíl mezi výslovností podle pravopisu a alfabetským/fonologickým principem, aniž by tyto nejprve podrobně popsal. Domnívám se, že by bylo lépe na úvod práce zařadit samostatný oddíl věnovaný ortografickým principům obecně, a teprve poté se detailněji věnovat *spelling pronunciation* samotné. Tento poněkud neuspořádaný způsob prezentace se pak přelévá i do kapitoly praktické: hlavní odstavec v sekci 4.3.5.2.2 (str. 43) např. autor uvede tvrzením, že slova uvedená v záhlaví jsou „based on OED [...] less common“, a uzavře poznámkou „the main gauge for measuring the ‘commonness’ of the words was OED’s frequency band,“ aniž by způsob měření a značení frekvence v OED čtenáři dále jakkoli přiblížil. Stejně tak se až na str. 36 dozvídáme, že jeden z hlavních autorových zdrojů, k němuž od začátku práce odkazuje (Kerek, 1976) „mostly deals with American pronunciation“ a „many of his examples lack evidence – some of the pronunciations Kerek provides are not recorded by other dictionaries“, což jsou fakta, na něž mělo být poukázáno již v části teoretické či metodologické. Autor, jsa do tématu své práce hluboce ponořen, u čtenáře nutně předpokládá minimálně stejně vysokou míru obeznámenosti s danou problematikou, jakou má on sám, což však bohužel znesnadňuje jak orientaci v práci samotné, tak i interpretaci některých autorových závěrů.

Celkový dojem z prezentace vlastních výsledků kazí i jistá mnohomluvnost a vysoká míra opakování. Ta je samozřejmě zčásti pochopitelná, protože tatáž slova musí být popsána z gramatického, fonologického i sociolingvistického hlediska; jednotlivé oddíly praktické kapitoly se však místy zdají ne zcela ostře vyhraněné, což celkový dojem z práce výrazně oslabuje (otázka výslovnosti počátečního /h/ se například řeší na třech různých místech).

Další slabinou se zdá být ne zcela přesvědčivá práce se zdrojovou literaturou. Zhruba pětinu práce tvoří citáty, které však mnohdy nejsou plně funkční. Místy se informace v nich obsažené až zbytečně dublují (např. Stubbs 1980, str. 11) či ne vždy dobře ilustrují myšlenky a jevy předložené v předcházejícím či navazujícím úseku textu. Na str. 12 např. autor zmiňuje jména nejznámějších reformátorů anglického pravopisu z 16. stol a poukazuje na to, že tyto snahy neměly většího dopadu, protože implementace navrhovaných změn by způsobila rozklad celého (pravopisného?) systému. To dokládá citátem z Millward & Hayes (2012), v něm autoři skutečně hovoří o problémech rozsáhlých pravopisných změn, ovšem zcela jednoznačně z pohledu angličtiny moderní („all existing keyboards and fonts would immediately become obsolete“).

Ústav anglického jazyka a didaktiky

Značné nedostatky lze nalézt i v úpravě samotného textu, a to jak po stránce jazykové, tak formální. Ty byly s největší pravděpodobností dány velkou časovou tísň, jsou nicméně v některých případech natolik zásadního charakteru, že je nelze opomenout. Vybrané příklady si dovoluji shrnout níže.

Formální a jazykové nedostatky:

- práce obsahuje řadu gramaticky chybných či jazykově neobratných formulací, mezi které patří zejména chybějící členy, časté opakování slov, užití špatného valenčního vzorce či špatně přehledné větné struktury (*aim of this paper, extreme rare use, minimally* namísto *at least, formation of pronunciation of the words given, to promote the desirability to respect the reflecting of spelling when pronouncing, very related to etymological respellings, ...*)
- autor též často volí lexikálně nepřesné výrazy (*scholarly discussions provide several implications, it must be marked that the resources provided are rather scanty, snobbery which kerek cites, ...*) a zachází velmi volně s některými technickými termíny (*case study* na str. 19, *statistics* na str. 44)
- odkazování na jiné části práce je místy příliš vágní nebo nepřesné (kupř. str. 13 „for further development see analytical chapter“, str. 27 „the element of ‘local colour’ (see section 3)“)
- kategorie v příloze přesně nekopírují kategorie z tabulky 1 na str. 45, není proto úplně snadné se v nich zorientovat
- tabulky by bylo vhodné pojmenovat
- bibliografický a citační formát je nejednotný, v práci jsou často opomenuta data vydání citovaných publikací a/nebo konkrétní čísla stránek
- v bibliografické sekci některé tituly/zdroje chybí (*behindthename*) nebo jsou uváděny s vícero různými roky vydání (*behindthename.com*; Millward 1996, 1999, 2012, Millward and Hayes 2012; Milroy and Milroy 1999, 2001)

Otázky a poznámky k jednotlivostem:

- domnívám se, že by dobré v příloze zařadit k jednotlivým slovům i nalezené výslovnostní varianty
- Jaký je přesný vztah mezi *spelling pronunciation* a analogií a mezi *spelling pronunciation* a hyperkorekcí?
- str. 15 „Consequently, spelling pronunciation is also more likely to occur there where the change in pronunciation is more desired, i.e. it does not jeopardise transparency, and/or serves the principle of clarity“ – není *Feversham* naopak příkladem slova, které se tomuto principu vymyká?

Ústav anglického jazyka a didaktiky

- z popisu v sekci 3.1.1. není zcela zřejmé, proč je do ní řazen i *Oxford English Dictionary*, zatímco ostatní použité slovníky jsou uvedeny mezi prameny dále
- Jaké jsou hlavní důvody/motivy pro klasifikaci zkoumaných slov na slova cizí, kompozita a vlastní jména? Které faktory se zde uplatňují?
- Lze „reintroduction of initial <h>“ považovat za příklad fonetické reanalýzy?
- Podle jakého principu jsou v příloze jednotlivé seznamy slov seřazeny?

Závěr:

S ohledem na výše uvedené předloženou diplomovou práci hodnotím známkou *neprospěl*.

V Praze dne 13. 6. 2017

Mgr. Jiřina Popelíková